

Naknade od javnih vlasti: Slučajevi dopunskih penzija i nadoknada za radnike u oblasti obrazovanja iz 90-ih godina

Uvod

Ustav Republike Kosovo garantuje pojedincima pravo da zahtevaju naknadu štete od organa javnih vlasti za bilo kakvu pričinjenu štetu. Takođe garantuje građanima pravo da podnesu peticiju na sudske odluke, što sa sobom podrazumeva i traženje naknade za nepravredno pričinjenu štetu. Oba prava su podjednako važna u poštovanju pravičnosti i pravde za sve. Pravo na naknadu u slučajevima štete koju organi javnih vlasti prouzrokuju pojedincima je priznato Zakonom o obligacionim odnosima¹.

U datom pravnom okruženju, Osnovni sud u Prištini se bori sa značajnim brojem nerešenih upravnih predmeta, kojima upravlja prevashodno administrativno odeljenje. Ovaj kratak izveštaj posebno se bavi praćenjem prava na naknadu štete u upravnom postupku, usredsređujući se na odnos između države (javne uprave) i fizičkih lica. Fokus je isključivo na pravu na naknadu štete pojedincima, isključujući razmatranje naknade za javne službenike u javnoj upravi.

Demokratija Plus (D+) je propratila deset predmeta upravnih prekršaja od maja 2023. i nastaviće ovaj nadzor, pokrivajući još deset predmeta do maja 2025. godine. Primarni cilj je da se dobiju informacije iz prve ruke o tome kako ovim predmetima rukuju kosovski sudovi, posebno Osnovni sud u Prištini i Apelacioni sud. Predmeti odabrani za potrebe praćenja biraju se nasumično, kako bi se obezbedio reprezentativan uzorak. Ovi predmeti služe kao ilustrativni primeri i inspiracija za druge građane da se založe za svoja prava u budućnosti, kao i za podizanje svesti.

¹ Službeni list Republike Kosovo. Zakon br. 04/L-077 o obligacionim odnosima, član 153: [ZAKON BR. 04/L-077 O OBLIGACIONIM ODNOSIMA \(rks-gov.net\)](#) [poslednji put pristupljeno 15. avgusta 2023].

U ovom trećem kratkom izveštaju, fokus je na dva različita predmeta. Prvi se odnosi na ostvarivanje prava na penziju po osnovu doprinosa, dok se drugi predmet tiče dodatne naknade za nekadašnje prosvetne radnike u Republici Kosovo tokom 90-ih godina.

Kosovo je 2014. godine uvelo Zakon br. 04/L-131 o penzijskim šemama koje finansira država², koji pokriva različite kategorije penzija u skladu sa članom 1 koje finansira država, uključujući osnovne starosne penzije, starosne penzije po osnovu doprinosa, invalidske penzije, prevremene penzije, porodične penzije i penzije za invalidnost rada.

Posebna prava osoba koje uplaćuju doprinos propisana su članom 8. Međutim, decembra 2022. godine Ustavni sud je poništio diskriminatornu odredbu³ kojom je uskraćena penzija po osnovu doprinosa, građanima koji nemaju 15 godina radnog staža pre 1999. godine. Ova odluka je usledila nakon zabrinutosti Vrhovnog suda u vezi sa ustavnošću odredbe.

Da bi na to odgovorila, Skupština Kosova je ubrzala usvajanje amandmana na Zakon o penzijskim šemama jula 2023. godine. Ove promene imaju za cilj da isprave diskriminatornu odredbu i obezbede jednak pristup penzijama po osnovu doprinosa.

U drugom predmetu se radi o priznavanju doprinosa prosvetnih radnika koji su radili tokom 90-ih godina. To uključuje utvrđivanje njihovog stručnog statusa, priznavanje vrednosti njihove službe i pružanje finansijske podrške kroz penzije i posebne beneficije. Regulatorni okvir za ovo pitanje je propisan Zakonom br. 06/L-073, koji se odnosi na status zaposlenih u albanskoj prosveti u Republici Kosovo od školske 1990/91 do školske 1998/99. godine. Svrha ovog zakona je priznavanje radnog staža i utvrđivanje prava na dodatnu naknadu, preko penzije koju korisnik ostvaruje, za albanske zaposlene u prosveti Republike Kosovo koji su radili od školske 1990/91. do školske godine 1998/99⁴.

² Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 04/L-131 o penzijskim šemama koje finansira država, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=9517>, (poslednji put pristupljeno 14. oktobra 2023).

³ Odluka Ustavnog suda Kosova, član 8, stav 2, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=68957> (poslednji put pristupljeno 15. oktobra 2023).

⁴ Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 06/L-073, član 1, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18857> (poslednji put pristupljeno 15. oktobra 2023).

1. ročište

Predmet: Pravni prigovor F.J. na odluku MFRT-a u vezi sa penzijom po osnovu doprinosa

Tužilac: F.J.

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudija: Kreshnik Kaçiu

Dana: 11.07.2023.

Propraćeni predmet se odnosi na pravni spor koji je tužilac, F.J., pokrenuo protiv Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), osporavajući njihovu odluku da mu uskrate pravo na penziju po osnovu doprinosa. U podnesku 6. juna 2022. godine Osnovnom sudu u Prištini, F.J. tvrdi da ga njegov 17-godišnji doprinos Kosovskim železnicama od 1981. do 1999. godine kvalifikuje da mu se prizna pravo prema Zakonu o penzijskim šemama —koje mu je uskraćeno odlukom MFRT-a iz aprila 2022. godine.

Tokom glavnog ročišta, kome je prisustvovao F.J. i njegov zakonski zastupnik F.B., ali ne i zastupnik tuženog Ministarstva finansija, rada i transfera, konstatovano je da je odluka MFRT-a nezakonita. Tužilac je tražio poništenje odluke, pozivajući MFRT da prizna F.J. pravo na starosnu penziju po osnovu doprinosa i tražeći retroaktivnu naknadu od prekida isplate penzije decembra 2021. godine do poslednje isplate.

U odgovoru, tuženi je osporio celu tužbu, pozivajući se na nedovoljne dokaze koji svedoče o radnom stažu, u skladu sa važećim zakonima. Međutim, nakon sveobuhvatnog pretresanja dokaza i navoda, sud je tužbu ocenio osnovanom. Sud je ukazao na protivurečnost sadržanu u obrazloženju MFRT-a, ističući nedostatak odgovarajućeg razmatranja žalbi stranke u odluci i neuspeh da predoči dokaze kojima bi se tužba tužioca odbacila.

Zaključak: Osnovni sud je 25. jula 2023. godine presudio u korist tužioca, usvajajući tužbu i poništavajući rešenje MFRT-a.⁵ Predmet je vraćen na ponovno razmatranje i vraćanje u predašnje stanje Ministarstvu finansija, rada i transfera, Odeljenju za penzije. U ovom preispitivanju, tuženi je obavezan da temeljno ispita žalbu tužioca, da ispoštuje zakonske procedure, obrazloži prihvatanje ili odbacivanje svakog dokaza i donese novo rešenje na osnovu Zakona o opštem upravnom postupku⁶ i načini sveobuhvatnu ocenu činjeničnog stanja. Pored toga, tuženom se nalaže da pomogne stranci u razumevanju upravnih postupaka, kako je navedeno u članu 11. Zakona o opštem upravnom postupku (ZOUP).⁷

⁵ Rešenje Osnovnog suda, A.br. 1374/2022, od dana: 25.07.2023.

⁶ Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 05/L-031 o opštem upravnom postupku, član 132, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12559> (poslednji put pristupljeno 14. oktobra 2023).

⁷ Ibid, član 11

2. ročište

Predmet: Tužba F.F. protiv MFRT-a za dodatnu naknadu u vezi sa pravima prosvetnih radnika iz 90-ih

Tužilja: F.F.

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudija: Kreshnik Kaçiu

Dana: 20.07.2023.

U drugom propraćenom predmetu, sa Ministarstvom finansija, rada i transfera (MFRT) kao tuženim, u ime građanke F.F., fokus je na zahtevu za priznavanje prava na dodatnu naknadu bivšim prosvetnim radnicima u Republici Kosovo iz perioda od 1990-1999. godine. Ovaj zahtev je zasnovan na Zakonu o statusu albanskih prosvetnih radnika u Republici Kosovo.

U tužbi podnesenoj protiv organa javnih vlasti, Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), 7. juna 2021. godine, tužilja tvrdi da joj je status prvobitno priznat pri prvostepenom organu (MFRT) decembra 2019. godine. Međutim, ovu odluku je isti subjekat nakon tri meseca poništio, čime je novom odlukom poništio i prvobitno rešenje. Po oceni tužioca, prvostepeni organ je prekršio odredbe postupka propisane Zakonom o opštem upravnom postupku i pogrešno utvrdio činjenično stanje.

U odgovoru na tužbu dana 17. oktobra 2022. godine, tuženi, odnosno Ministarstvo finansija, rada i transfera, Odeljenje za penzije, je osporio tužbu i tužbeni zahtev tužilje kao neosnovane. MFRT je naglasio da tužilja svoje navode nije potkrepila nijednim dokazom. Prema odluci MFRT-a, navodi se da „F.F. nije radila u albanskom obrazovnom sistemu Kosova u svojstvu prosvetnog radnika već u svojstvu predškolskog vaspitača, dok zakonodavac u članu 4. ovog zakona nije predvideo da će ti službenici ostvariti koristi u svojstvu prosvetnih radnika od 1990/91 do 1998/99.”⁸

Međutim, u odgovoru na ovaj nalaz, tužilja F.F. i zakonski zastupnik K.B. naglašavaju da su, prema ovom zakonu, korisnici nastavnici, a definicija „nastavnik“ podrazumeva i nastavnike u predškolskom obrazovanju. Iako je tužilja F.F. izjavila žalbu i ponovnu žalbu drugostepenom organu, tužilac nije dobio odgovor. Shodno tome, predmet je prosleđen sudu.

Zaključak: Nakon preispitivanja dokaza na dva ročišta, kojima nije prisustvovao tuženi MFRT, Osnovni sud je doneo presudu. S tim u vezi, Sud je presudio da tuženi, MFRT, mora da odluči u roku od 30 dana o ponovljenom zahtevu tužilje. Sud je utvrdio da je kod tuženog nastupilo ćutanje administracije, te ga je obavezao da ponovo, na osnovu člana 132. ZOUP-a, razmotri zahtev tužioca i odluči u skladu sa ovim zakonom.⁹

⁸ Ministarstvo finansija, rada i transfera, Odeljenje za penzije, Rešenje br. 11071, dana: 05.12.2019.

⁹ Rešenje Osnovnog suda, A. br. 1268/2021, od dana: 13.12.2022.

PREPORUKA

- Za administrativne organe je od suštinskog značaja da se obezbedi da administrativne odluke budu dobro utemeljene i da se pridržavaju važećih proceduralnih pravila. Proaktivnim pristupom rešavanju pitanja zasnovanih na aktuelnim zakonima i propisima, Ministarstvo finansija, rada i transfera može unaprediti zadovoljstvo građana i olakšati teret pravosudnom sistemu. Ovaj pristup promovise efikasnost, ispravnost i saradničko rešavanje prigovora građana.

